

Cupins

Cuvânt-înainte.....	5
Introducere	7
Capitolul I. Adopția în vechiul drept roman.....	9
Secțiunea 1.1. Aspecte generale	9
Secțiunea 1.2. Familia în dreptul roman	11
Secțiunea 1.3. Adopțiunea în dreptul roman.....	12
1.3.1. Precizări prealabile.....	12
1.3.2. Adopțiunea înaintea domniei împăratului Iustinian	13
1.3.3. Formele adopțiunii în timpul împăratului Iustinian.....	14
1.3.4. Condițiile de fond ale adopțiunii.....	15
1.3.5. Efectele adopțiunii	16
Secțiunea 1.4. Adrogațiunea în dreptul roman.....	17
1.4.1. Precizări prealabile.....	17
1.4.2. Condițiile adrogațiunii	18
1.4.3. Efectele adrogațiunii	18
Capitolul II. Evoluția în timp a reglementărilor interne ale româniei în domeniul adopției.....	20
Secțiunea 2.1. Adopția în reglementările române anterioare codului civil român de la 1864	20
2.1.1. Noțiuni introductive.....	20
2.1.2. Adopția în Evul Mediu	21
2.1.3. Fecioria de suflet în pravila „Îndreptarea Legii”	25
2.1.4. Hrisovul pentru Iothesis	27
2.1.5. Înfiala în Codul Calimach.....	28
2.1.6. Iotesia în Codul Caragea	31
2.1.7. Înfrățirea	34
Secțiunea 2.2. Adopția în reglementarea Codului civil român de la 1864.....	37
2.2.1. Precizări prealabile.....	37
2.2.2. Condițiile adopției.....	38
2.2.3. Formalitățile adopției.....	40
2.2.4. Efectele adopției.....	42
2.2.5. Principalele modificări ale Codului civil în materia adopției.....	43

Secțiunea 2.3. Adopția în reglementarea Codului familiei.....	46
2.3.1. Noțiuni introductive	46
2.3.2. Condiții și impedimente la înfiere	48
2.3.3. Încuviințarea și înregistrarea înfierii.....	50
2.3.4. Efectele înfierii.....	51
2.3.5. Încetarea înfierii.....	52
2.3.6. Adopția potrivit Codului familiei după adoptarea Legii nr. 11/1990 privind încuviințarea adopției.....	54
2.3.7. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 25/1997 cu privire la adopție	57
Secțiunea 2.4. Adopția în reglementarea Legii nr. 273/2004 privind procedura adopției și a actualului Cod civil.....	61
Secțiunea 2.5. Adopția în reglementările internaționale.....	69
2.5.1. Precizări prelabile	69
2.5.2. Convenția cu privire la drepturile copilului.....	70
2.5.3. Convenția europeană în materia adopției de copii.....	71
2.5.4. Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale.....	73
Capitolul III. Principiile adopției	75
Secțiunea 3.1. Aspecte generale.....	75
Secțiunea 3.2. Principiul interesului superior al copilului.....	77
Secțiunea 3.3. Principiul creșterii și educării copilului într-un mediu familial.....	80
Secțiunea 3.4. Principiul continuității în educarea copilului.....	82
Secțiunea 3.5. Principiul informării copilului.....	83
Secțiunea 3.6. Principiul celerității în îndeplinirea oricăror acte referitoare la procedura adopției	84
Secțiunea 3.7. Principiul garantării confidențialității	86
Capitolul IV. Condițiile de fond ale adopției interne	89
Secțiunea 4.1. Condițiile de fond ale adopției privind persoana adoptatului.....	89
4.1.1. Precizări prelabile	89
4.1.2. Lipsa capacității de exercițiu a adoptatului	91
4.1.2.1. Precizări prelabile	91
4.1.2.2. Aspecte particulare ale capacității de exercițiu a adoptatului.....	93

4.1.2.3. Excepții de la regula lipsei capacității depline de exercițiu	95
4.1.3. Adoptarea fraților de către aceeași persoană sau familie adoptatoare.....	99
4.1.4. Lipsa calității de frați între adoptat și adoptator	101
4.1.5. Lipsa calității de soți sau de foști soți între persoanele adoptate de aceeași persoană sau familie adoptatoare.....	103
4.1.6. Lipsa calității de soți între adoptat și adoptator.....	103
4.1.7. Elemente de drept comparat cu privire la condițiile legate de persoana adoptatului	104
4.1.7.1. Adoptia în Anglia.....	104
4.1.7.2. Adoptia în Franța	105
4.1.7.3. Adoptia în Germania.....	106
Secțiunea 4.2. Condițiile de fond ale adopției privind persoana sau familia adoptatoare	107
4.2.1. Aspecte generale.....	107
4.2.2. Existența capacității depline de exercițiu a adoptatorului.....	112
4.2.3. Existența diferenței de vârstă de cel puțin 18 ani dintre adoptator și adoptat	114
4.2.4. Îndeplinirea garanțiilor morale și a condițiilor materiale ale adoptatorului sau familiei adoptatoare.....	116
4.2.5. Inexistența unei adopții simultane sau succesive.....	119
4.2.6. Inexistența condamnărilor pentru anumite infracțiuni	121
4.2.7. Elemente de drept comparat cu privire la condițiile legate de persoana sau familia adoptatoare	123
4.2.7.1. Adoptia în Anglia.....	123
4.2.7.2. Adoptia în Franța	124
4.2.7.3. Adoptia în Germania.....	125
Secțiunea 4.3. Exprimarea consimțământului pentru adopție.....	126
4.3.1. Consimțământul la încheierea actelor juridice	126
4.3.1.1. Considerații introductive	126
4.3.1.2. Consimțământul să emane de la o persoană cu discernământ	127
4.3.1.3. Consimțământul să fie exprimat cu intenția de a produce efecte juridice.....	129
4.3.1.4. Consimțământul să fie exteriorizat.....	129
4.3.1.5. Consimțământul să nu fie afectat de vicii.....	130

4.3.2. Aspecte generale privind consimțământul la adopție	134
4.3.3. Particularități privind consimțământul la adopție al unor persoane.....	138
4.3.3.1. Consimțământul părinților firești ori, după caz, al tutorelui copilului	138
4.3.3.2. Consimțământul copilului care a împlinit vârsta de 10 ani	150
4.3.3.3. Consimțământul adoptatorului sau familiei adoptatoare.....	152
4.3.3.4. Consimțământul soțului adoptatorului	153
4.3.4. Elemente de drept comparat cu privire la consimțământul la adopție	154
4.3.4.1. Adopția în Anglia	154
4.3.4.2. Adopția în Franța.....	156
4.3.4.3. Adopția în Germania	157
Capitolul V. Procedura adopției.....	159
Secțiunea 5.1. Deschiderea procedurii adopției.....	159
5.1.1. Aspecte generale	159
5.1.2. Procedura administrativă prealabilă deschiderii procedurii adopției.....	162
5.1.2.1. Evaluarea adoptatorului sau familiei adoptatoare în vederea obținerii atestatului.....	162
5.1.2.2. Planul individualizat de protecție a copilului	167
5.1.3. Soluționarea cererii de deschidere a procedurii adopției	170
5.1.3.1. Noțiuni introductive.....	170
5.1.3.2. Aspecte de procedură pentru soluționarea cererii de deschidere a adopției interne	175
5.1.3.3. Efectele hotărârii judecătorești de admitere a cererii de deschidere a procedurii adopției interne	177
5.1.4. Soluționarea cererii de revizuire a hotărârilor judecătorești de deschidere a procedurii adopției.....	178
Secțiunea 5.2. Potrivirea dintre copil și persoana sau familia adoptatoare	180
5.2.1. Potrivirea inițială în cadrul procedurii adopției interne.....	180
5.2.2. Potrivirea practică dintre copil și persoana sau familia adoptatoare.....	183

Secțiunea 5.3. Încredințarea copilului în vederea adopției interne	185
5.3.1. Procedura judiciară de încredințare a copilului în vederea adopției.....	185
5.3.1.1. Aspecte generale	185
5.3.1.2. Aspecte procedurale ale încredințării în vederea adopției.....	186
5.3.1.3. Efectele hotărârii judecătorești de încredințare a copilului în vederea adopției	187
5.3.2. Revocarea sau prelungirea încredințării copilului în vederea adopției.....	190
Secțiunea 5.4. Încuviințarea adopției interne	191
5.4.1. Precizări prealabile.....	191
5.4.1.1. Noțiuni introductive	191
5.4.1.2. Sesizarea instanței de judecată.....	192
5.4.1.3. Cererea de încuviințare a adopției	193
5.4.2. Procedura judiciară de încuviințare a adopției interne	195
5.4.2.1. Persoanele citate la judecarea cererilor de încuviințare a adopției.....	195
5.4.2.2. Luarea consimțământului în faza încuviințării adopției.....	195
5.4.2.3. Încuviințarea propriu-zisă a adopției interne.....	197
5.4.3. Formalități ulterioare încuviințării adopției interne.....	199
5.4.3.1. Monitorizarea postadopție în cazul adopției interne.....	199
5.4.3.2. Activitățile postadopție în cazul adopției interne	199
5.4.4. Elemente de drept comparat cu privire la încuviințarea adopției.....	200
5.4.4.1. Adopția în Anglia.....	200
5.4.4.2. Adopția în Franța	202
5.4.4.3. Adopția în Germania.....	203
Secțiunea 5.5. Efectele încuviințării adopției interne.....	204
5.5.1. Aspecte generale.....	204
5.5.2. Stabilirea legăturilor de filiație și de rudenie civilă	205
5.5.3. Transmiterea drepturilor și îndatoririlor părintești	208
5.5.4. Numele și prenumele persoanei adoptate	209
5.5.5. Înregistrarea adopției în actele de stare civilă	211
5.5.6. Informarea copilului cu privire la adopția sa.....	213

5.5.7. Elemente de drept comparat cu privire la efectele încuviințării adopției	215
5.5.7.1. Adopția în Anglia	215
5.5.7.2. Adopția în Franța.....	217
5.5.7.3. Adopția în Germania	219
Capitolul VI. Procedura adopției internaționale	221
Secțiunea 6.1. Noțiune și reglementare.....	221
6.1.1. Aspecte generale	221
6.1.2. Reglementarea adopției internaționale	222
Secțiunea 6.2. Cerințe specifice adopției internaționale	224
6.2.1. Aspecte generale	224
6.2.2. Legea aplicabilă condițiilor de fond și de formă ale adopției cu element de extraneitate potrivit Codului civil	225
Secțiunea 6.3. Etapa prealabilă încuviințării adopției internaționale	227
6.3.1. Noțiuni introductive	227
6.3.2. Selecția și potrivirea copilului cu adoptatorul sau familia adoptatoare	229
Secțiunea 6.4. Încuviințarea adopției internaționale	231
6.4.1. Aspecte generale	231
6.4.2. Competența de drept internațional privat a instanțelor judecătorești în materia adopției.....	232
6.4.3. Aspecte procedurale particulare adopției internaționale	235
6.4.4. Recunoașterea și executarea în România a hotărârilor străine pronunțate în materia adopției.....	236
Secțiunea 6.5. Proceduri ulterioare și efecte specifice adopției internaționale	239
6.5.1. Noțiuni introductive	239
6.5.2. Efectele încuviințării adopției internaționale	240
Capitolul VII. Încetarea adopției	243
Secțiunea 7.1. Aspecte generale.....	243
Secțiunea 7.2. Desfacerea adopției.....	244
7.2.1. Desfacerea de drept a adopției	245
7.2.2. Desfacerea adopției la cererea adoptatorului.....	247
7.2.3. Desfacerea adopției la cererea adoptatului.....	249

Secțiunea 7.3. Nulitatea adopției	250
7.3.1. Noțiuni introductive.....	250
7.3.2. Nulitatea relativă a adopției	250
7.3.3. Nulitatea absolută a adopției.....	251
7.3.4. Menținerea adopției	253
Secțiunea 7.4. Aspecte procedurale ale încetării adopției.....	254
Secțiunea 7.5. Efectele încetării adopției	255
Secțiunea 7.6. Elemente de drept comparat cu privire la încetarea adopției.....	257
7.6.1. Adopția în Anglia	257
7.6.2. Adopția în Franța.....	258
7.6.3. Adopția în Germania	259
Concluzii și propuneri <i>de lege ferenda</i>	261
Bibliografie.....	271

Cuvânt-înainte

Opțiunea autoarei pentru analiza reglementărilor interne ale României referitoare la instituția juridică a „adopției” este fundamentată, mai ales, pe utilitatea practică a demersului său științific, având în vedere numeroasele și chiar dese intervenții legislative pentru modificarea normării din domeniu.

Evident, toate aceste prefaceri legislative aduse regimului juridic al adopției presupun, mai ales, un efort doctrinar pe măsură, iar lucrarea¹ propusă de doamna Ioana Raluca Toncean Luieran se dorește a fi un reper important în cadrul acestuia.

Structura lucrării, subsumată obiectivului științific evocat, este cuprinzătoare și echilibrată. În cuprinsul celor șapte capitole sunt analizate aspecte importante ale instituției juridice a adopției, și anume: adopția în vechiul drept roman; evoluția în timp a reglementărilor interne ale României în domeniul adopției; principiile adopției; condițiile de fond ale adopției interne; procedura adopției interne, procedura adopției internaționale; încetarea adopției.

Lucrarea este, în primul rând, rezultatul efortului intelectual al autoarei, dar și al valorificării creative de către aceasta a unor lucrări de referință din doctrina domeniului investigat, elaborate de autori de incontestabil prestigiu științific din România, precum Ion Albu, Alexandru Bacaci, Ioan Filipescu și Emese Florian, dar și a jurisprudenței instanțelor române, formată în soluționarea diverselor litigii privind adopția.

Constatăm o preocupare constantă a autoarei în legătură cu evidențierea diverselor aspecte de drept comparat, în special cele rezultate din reglementările și jurisprudența unor state din europene, precum Franța, Anglia și Germania.

O notă aparte imprimă lucrării, numeroasele demersuri ale autoarei pentru a fundamenta propuneri *de lege ferenda*, ca posibile remedii la

---

¹ Această lucrare a fost parțial finanțată din contractul POSDRU/159/1.5/S/133255, proiect strategic ID 133255 (2014), cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013” sau „This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/133255, Project ID 133255 (2014), co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007 – 2013.

diverse soluții normative ce presupun încă ajustări logico-juridice. Neîndoielnic, astfel, lucrarea capătă un plus de creativitate și contributivitate, aspecte esențiale pentru orice operă științifică autentică.

Lucrarea realizată de autoare se constituie într-o analiză științifică autentică, aprofundată, sistematică și sistemică a reglementărilor interne și internaționale referitoare la regimul juridic al adopției, cu numeroase și pertinente aspecte de creativitate.

Lectura lucrării scoate în evidență atât efortul autoarei de a se documenta și de a analiza până la detalii demersurile normative, doctrinare și jurisprudențiale din domeniul adopției, cât și preocuparea acesteia de a realiza o lucrare științifică cuprinzătoare în legătură cu instituția juridică a adopției.

Numeroasele opinii exprimate de autoare sunt temeinic fundamentate logico-juridic și denotă atât capacitatea ei creativă, cât și stăpânirea în detaliu a problematicii juridice, teoretice și practice a temei supuse analizei științifice. Aparatul critic este impresionant, fiind de natură să contribuie la consistența științifică a lucrării.

Lucrarea se detașează și prin evidente calități de formă, între care remarcăm limbajul juridic calificat, exprimarea corectă din punct de vedere științific, dar și literar, împrejurări care contribuie la consolidarea ținutei ei de operă științifică, dar și la facilitarea lecturării acesteia.

Lejeritatea și corectitudinea exprimării, precum și apetitul evident al autoarei pentru creativitate sunt potențate și de cariera ei didactică, precum și de preocupările științifice anterioare.

**Prof. univ. dr. abilitat
TEODOR BODOAȘCĂ**

Introducere

Protecția copilului, în general, și protecția lui alternativă prin adopție, în special, s-au aflat în ultimii ani în preocuparea legiuitorului, dar și a diverselor autorități și instituții publice, inclusiv a doctrinarilor din domeniu.

Sub primul aspect, se poate constata o adevărată „efervescentă legislativă” în privința procesului de normare a regimului juridic al adopției. Astfel, spre exemplu, Legea nr. 273/2004², denumită inițial „privind regimul juridic al adopției”, a devenit, după intrarea în vigoare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă³, „privind procedura adopției”⁴. Modificarea nu este numai de formă, ci de esență, întrucât în prezent majoritatea aspectelor referitoare la „regimul juridic al adopției” (condițiile de fond, efectele și încetarea adopției) sunt reglementate de art. 451-482 C. civ., iar „procedura adopției” ca atare de Legea nr. 273/2004.

Practic, în prezent, în sistemul de drept român, „instituției juridice a adopției” îi sunt consacrate, în principal, două importante acte normative, Codul civil și Legea nr. 273/2004.

Evident, această „situație normativă” presupune și sporirea efortului de analiză aprofundată a reglementărilor din domeniu atât pentru interpretarea și aplicarea lor corectă, cât și pentru identificarea eventualelor inadvertențe sau lacune legislative și fundamentarea unor pertinente propuneri de *lege ferenda* în vederea eliminării acestora.

Lucrarea ce o propun se dorește a fi o contribuție la realizarea acestui „obiectiv doctrinar”.

---

² Legea nr. 273/2004 a fost publicată în M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004, fiind ulterior modificată, completată și republicată de două ori. Ultima republicare a fost în M. Of. nr. 739 din 23 septembrie 2016.

³ Legea nr. 134/2010 a fost publicată în M. Of. nr. 485 din 15 iulie 2010 și apoi republicată în M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015, fiind ulterior modificată și completată.

⁴ Denumirea Legii nr. 273/2004 a fost modificată prin art. 50 pct. 1 din Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (publicată în M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012, fiind ulterior modificată și completată).

Capitolul I

Adopția în vechiul drept roman

Secțiunea 1.1. Aspecte generale⁵

În acord cu cele exprimate în doctrină⁶, adopția reprezintă una din expresiile solidarității umane, manifestată în vederea ocrotirii interesului superior al copilului.

Adopția, prin esența ei, schimbă destine și presupune un grad deosebit de sensibilitate sufletească. Finalmente, adopția nu reprezintă doar o „măsură legislativă de ocrotire”, ci și oferirea unui „nou destin” pentru copilul lipsit de ocrotirea părintească⁷.

Adopția, ca măsură de protecție alternativă a copilului, a fost practică încă din societatea sclavagistă, când exista concepția că persoana defunctului își continuă existența și după moarte, însă prin intermediul urmașilor săi. Practic, dacă o persoană deceda fără a avea urmași, devenea indezirabilă⁸.

Fiind izvorâtă dintr-o cerință naturală, adopția a fost cunoscută din cele mai vechi timpuri și la cele mai vechi popoare, precum cel egiptean, grec, indian sau chiar asirian.

Grecii, sub denumirea de *votesia*, permiteau adopția copiilor născuți dintr-o căsătorie legitimă, care erau sănătoși și care, odată adoptați, nu se mai puteau întoarce la familia naturală (firească) dacă nu lăsau măcar un moștenitor legitim familiei adoptive.

---

⁵ Unele aspecte ale acestui capitol au fost tratate și în lucrarea *Adoption in the roman legislation*, de I.R. Toncean-Luieran, publicată în „Academica Science Journal, Juridica Series” nr. 1(3)/2014, Târgu Mureș, 2014, pp. 50-55.

⁶ A se vedea T. Bodoașcă, *Dreptul familiei*, ed. a III-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 603.

⁷ A se vedea O. Mihăilă, *Adopția. Drept roman și drept comparat*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 12.

⁸ A se vedea I. Albu, I. Reghini, P.A. Szabo, *Înfierea*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1977, pp. 7-8.

Coranul⁹ evoca adopția, îndemnând credincioșii să-i iubească ca pe niște frați pe cei ce nu-și cunosc părinții¹⁰.

Indienii considerau că „cel căruia viața nu i-a dat un fiu putea adopta unul pentru ca ceremoniile funebre să nu înceteze”¹¹.

Codul lui Hammurabi¹² a recunoscut și a reglementat adopția. Acesta a stabilit drepturile și obligațiile adoptatorului și ale adoptatului, a reglementat o serie de situații în care adopția putea fi desfăcută și a stabilit sancțiuni corespunzătoare împotriva celor adoptați și care își renegau părinții adoptivi¹³.

În sistemul de drept roman, instituția adopției a cunoscut două forme, „adopțiunea” și „adrogățiunea”. Aceste instrumente juridice au fost folosite cel mai frecvent pentru ca cetățeanul roman să poate alege o persoană care să-i poarte numele, să-l moștenească și să-i continue cultul domestic. Cu toate acestea, s-au înregistrat relativ numeroase cazuri în care „adopțiunea” sau „adrogățiunea” au fost utilizate în interes politic, cum ar fi, spre exemplu, facilitarea „transmiterii ereditare a demnităților imperiale”. În acest sens, este notorie adopția realizată de Iulius Cezar, care și-a adoptat propriul nepot, pe Gaius Octavius, devenit ulterior primul împărat, sub numele de Augustus Caesar (62 î.H.-14 d.H.). La rândul său, Gaius Augustus l-a adoptat pe Tiberiu, Claudiu pe Nero și Nerva pe Traian (cuceritorul Daciei)¹⁴.

La români, adopția a primit diverse denumiri, precum „feciorie de suflet”, „luare de fii de suflet”, „iotesie”, „înfială”, „adopțiune”, „înfiere” și, în prezent, „adopție”.

---

⁹ *Coranul* este cartea sacră a tuturor musulmanilor și cuprinde „revelațiile” făcute de Dumnezeu profetului Mahomed, fiind considerat însuși cuvântul lui Dumnezeu.

¹⁰ A se vedea A.T. Alexandrescu, *Adopțiunea în dreptul roman și român, precedată de un studiu asupra acestei instituțiuni în popoarele cele mai vechi*, Teză pentru licență, Tipografia „Speranța”, București, 1899, pp. 10-11.

¹¹ A se vedea P. Neatzu, *Despre adopțiune în dreptul roman și român*, Teză pentru licență, Imprimeria Statului, București, 1888, p. 10.

¹² Hammurabi (1792-1750 î.Hr.) a fost un rege babilonian care a adoptat primul „cod de legi”. Hammurabi a rămas în istorie și prin faptul că, în timpul domniei lui, Babilonul a devenit cel mai important centru cultural al Asiei.

¹³ A se vedea A. Bejenaru, *Adopția copiilor în România*, Institutul European, Iași, 2011, p. 20.

¹⁴ A se vedea: I. Albu, I. Reghini, P.A. Szabo, *op. cit.*, p. 8; A. Bejenaru, *op. cit.*, p. 20; D. Lupașcu, C.M. Crăciunescu, *Dreptul familiei*, ed. a II-a, amendată și actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 323.

Secțiunea 1.2. Familia în dreptul roman

Având în vedere importanța adopției pentru familia romană, considerăm utilă o scurtă abordare a noțiunii de „familie” în acest sistem de drept. Într-adevăr, familia a stat la baza societății romane și a avut un conținut deosebit de complex.

La origine, familia romană a fost organizată pe baze patriarhale monogamice, fiind dominată de puterea absolută a lui *pater familias* exercitată asupra soției, copiilor, sclavilor și patrimoniului familiei¹⁵.

Din punct de vedere juridic, *pater familias* era o persoană *sui iuris* (cu capacitate civilă de exercițiu), titulară de drepturi și îndatoriri, care nu se afla sub puterea altei persoane¹⁶. Acesta îndeplinea rolul de judecător și preot al familiei și, totodată, era unicul proprietar al patrimoniului familial. Mai mult, puterea sa se întindea până la dreptul de viață și de moarte (*ius vitae necisque*) asupra celor aflați sub autoritatea sa¹⁷.

În acord cu cele exprimate în literatura de specialitate¹⁸, în context, facem precizarea că expresia *pater familias* nu avea semnificația care ar rezulta din traducerea ei *motamo*, ci aceea de „șef de familie”. În această accepțiune, rolul de *pater familias* putea reveni și unui „tânăr necăsătorit” sau chiar unui „copil”.

Ceilalți membri ai familiei erau considerați *alieni iuris*, adică „fără capacitate civilă de exercițiu”, aflați sub puterea lui *pater familias*. Erau *alieni iuris* soția, copiii și chiar nepoții din fii. În schimb, sclavii erau asimilați obiectelor (lucrurilor)¹⁹.

---

¹⁵ În acest sens, a se vedea V. Hanga, M.D. Bocșan, *Curs de drept privat roman*, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 129.

¹⁶ A se vedea C. Murzea, *Drept roman*, Ed. All Beck, București, 2003, p. 75.

¹⁷ A se vedea V. Hanga, M.D. Bocșan, *op. cit.*, p. 130.

¹⁸ În acest sens, a se vedea: V. Hanga, M.D. Bocșan, *op. cit.*, p. 130; C. Murzea, *op. cit.*, p. 75; E. Molcuț, *Drept privat roman. Terminologie juridică romană*, ediție revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 96; D. Oancea, *Drept roman*, Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, București, 1998, p. 146.

¹⁹ Sclavul nu avea capacitate civilă și, pe cale de consecință, nu putea participa la viața juridică în nume propriu. Fiind considerat un simplu „lucru”, sclavul făcea parte din patrimoniul stăpânului, care îl putea vinde, dona, pedepsi sau chiar ucide. Astfel, în ceea ce privește adopția, acesta nu putea adopta și nici nu putea fi adoptat (în acest sens, a se vedea E. Paraschiv, *Drept privat roman*, Ed. C.H. Beck, București, 2011, pp. 32-33).

Statutul de *alieni iuris* nu conferea persoanelor respective niciun drept asupra patrimoniului familial și nici nu le dădea posibilitatea de a-l obliga pe *pater familias* prin actele sau faptele lor.

În timpul formării statului, puterea șefului familiei poartă denumirea de *manus*, noțiune ce desemna ideea de proprietate atât asupra bunurilor, cât și a persoanelor. Pe măsura dezvoltării societății, puterea lui *pater familias* se diminuează, iar termenul *manus* desemna doar puterea bărbatului asupra soției și expresia *patria potestas* puterea acestuia asupra descendenților.

În legătură cu *patria potestas*, facem precizarea că aceasta era perpetuă, indiferent de vârsta copilului. În virtutea acestei puteri (*patria potestas*), copiii puteau fi abandonati, vânduți, căsătoriți fără voia lor, pedepsiți fizic și chiar uciși de către tatăl lor²⁰.

Ulterior, din necesitatea adaptării raporturilor de familie la condițiile sociale și economice mereu în schimbare, puterea lui *pater familias* a fost diminuată. Astfel, spre sfârșitul Republicii (509-27 î.H.), fiul de familie a dobândit o capacitate civilă de exercițiu aproape deplină²¹.

În această perioadă, *adoptiunea* și *adrogatiunea* erau modalitățile legale prin care persoane fără descendenți firești aveau posibilitatea să dobândească moștenitori.

Secțiunea 1.3. Adopțiunea în dreptul roman

○ 1.3.1. Precizări prealabile

Inspirată din „Legea celor XII Table” (445 î.H.) și urmare a interpretării oferite de jurisconsulți, „adopțiunea” a fost o instituție juridică utilizată frecvent în societatea romană, inclusiv în realizarea unor scopuri politice.

În lucrarea sa „Instituțiile”, Gaius a definit adopția ca fiind „trecerea unui *alieni iuris* din puterea lui *pater familias* în puterea altui *pater*

---

²⁰ Cu toate acestea, treptat, s-a renunțat la dreptul lui *pater familias* de viață și de moarte asupra copiilor, s-a interzis vânzarea copiilor, li s-a recunoscut descendenților dreptul la alimente și totodată dreptul acestora de a se plânde magistratului în caz de comportări abuzive din partea tatălui (pentru unele detalii în acest sens, a se vedea R. Gidro, O. Mișuțiu, *Drept roman*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 1995, p. 76).

²¹ A se vedea Ș. Cocoș, *Drept roman*, Ed. All Beck, București, 2000, p. 81.

*familias*²² (s.n.). Practic, adopția era o modalitate artificială de creare a puterii părintești, principalul scop al acesteia fiind posibilitatea juridică de dobândire a unor descendențe civile.

Procedura adopției a avut conținut diferit, după cum a intervenit înainte sau în timpul domniei împăratului Iustinian²³ (527-565 d.H.).

○ 1.3.2. Adopțiunea înaintea domniei împăratului Iustinian

În perioada preiustiniană, procedura adopției se realiza în două etape distincte.

În „prima etapă”, fiul era scos de sub puterea lui *pater familias* prin trei vânzări și două dezrobiri succesive. Potrivit „Legii celor XII Table”, și *pater filium ter verbum dicit, filius a patre liber esto*²⁴, adică „dacă tatăl vinde pe fiul său de trei ori, fiul trebuia să rămână liber de sub puterea tatălui”²⁵.

Facem precizarea că în această perioadă vânzarea fiului de familie era valabilă timp de cinci ani, după care fiul revenea în stăpânirea tatălui său.

Pentru ca un „fiu de familie” să iasă definitiv de sub puterea tatălui său, trebuia să treacă minimum zece ani.

După fiecare din primele două vânzări, cumpărătorul proceda la dezrobirea fiului, iar acesta revenea sub puterea tatălui său. După realizarea celei de-a treia vânzări, fiul ieșea definitiv de sub puterea tatălui său și rămânea în stăpânirea cumpărătorului²⁶.

În cea de „a doua etapă” intervine adoptatorul, iar procedura se desfășura în fața magistratului, sub forma unui proces fictiv, denumit *in iure cessio*. În concret, adoptatorul, în calitate de reclamant, se prezenta în fața magistratului împreună cu cumpărătorul și fiul de familie. Adoptatorul îl

²² A se vedea V.M. Ciucă, *Leții de drept roman*, vol. I, Ed. Polirom, Iași, 1998, p. 186.

²³ Împăratul Iustinian a realizat o impresionantă activitate legislativă și de codificare a reglementărilor juridice existente. „Creația lui juridică” cuprinde „Codul”, „Digestele”, „Institutele” și „Nouvellele” (pentru detalii în acest sens, a se vedea R. Gidro, O. Mișuțiu, *op. cit.*, pp. 50-53).

²⁴ A se vedea Ș. Cocoș, *op. cit.*, p. 90.

²⁵ Puteau fi adoptați toți copiii, indiferent de sex, cu mențiunea că, în situația în care era adoptată o fiică, nepot sau nepoată, în „prima etapă” era suficientă o singură vânzare (în acest sens, a se vedea A.T. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 18).

²⁶ A se vedea E. Molcuț, *op. cit.*, p. 101.

revendica de la cumpărător, afirmând că este fiul său. Cumpărătorul, în calitate de pârât, nu se opunea, iar magistratul, pronunțând termenul *addico*, ratifica declarația adoptatorului. Astfel, fiul era atribuit celui care îl reclama, adică trecea sub puterea adoptatorului. În acest fel, copilul trecea în familia tatălui adoptiv și ieșea din familia sa de origine²⁷.

○ 1.3.3. Formele adopțiunii în timpul împăratului Iustinian

Spre sfârșitul Imperiului (27 î.H.-565 d.H.), procedura adopției a fost mult simplificată. Astfel, s-a renunțat la unele rigurozități sau formulări solemne.

Adopția se încheia ca o simplă convenție²⁸, în fața autorității, prin consimțământul exprimat de conducătorii familiilor implicate.

Această formă de adopție prezenta pentru adoptat un dezavantaj major în situația în care acesta era emancipat de tatăl adoptiv²⁹. Astfel, adoptatul, pe de o parte, era exclus de la moștenirea tatălui său natural și, pe de altă parte, nu venea nici la moștenirea tatălui adoptiv. De asemenea, acesta nu îl putea moșteni pe tatăl adoptiv în calitate de *cognat*, deoarece nu erau rude de sânge³⁰.

Pentru a elimina asemenea inconveniente, împăratul Iustinian a creat două tipuri de adopție, *adoptio plena* (adopția cu efecte depline) și *adoptio minus plena* (adopția cu efecte restrânse).

Adoptio plena era îngăduită atunci când fiul era dat în adopție unui ascendent (matern sau patern). În acest mod, drepturile ce decurgeau din rudenția naturală și cea adoptivă se întruneau în una și aceeași persoană³¹.

---

²⁷ A se vedea: T. Bodoașcă, A. Drăghici, I. Puie, I. Maftai, *Dreptul familiei*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 388; V. Hanga, *op. cit.*, p. 145; E. Molcuț, *op. cit.*, p. 101; D. Oancea, *op. cit.*, p. 169.

²⁸ A se vedea: V.M. Antonescu, *Adopțiunea în dreptul roman și român*, Teză de licență, Tipo-Litografia Națională Ralian și Ignat Samitca, Craiova, 1902, p. 12; V. Hanga, M.D. Bocșan, *op. cit.*, p. 145.

²⁹ „Emanciparea” era procedura prin care un copil era scos de sub puterea tatălui său, devenind persoană *sui iuris*. Emanciparea constituia o primejdie pentru fiul adoptat, întrucât se putea face și fără acordul copilului, fiind privită uneori ca o sancțiune (pentru detalii în acest sens, a se vedea, R. Gidro, O. Mișuțiu, *op. cit.*, p. 92).

³⁰ A se vedea V. Hanga, M.D. Bocșan, *op. cit.*, p. 145.

³¹ A se vedea V. Hanga, *Instituțiile lui Iustinian. Text latin și traducere în limba română, cu note și studiu introductive*, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 32.

În acest caz, în situația unei emancipări, adoptatul putea veni la moștenirea tatălui adoptator în calitate de *cognat*.

Adoptio minus plena consta în adoptarea unui fiu de familie de către un *pater familias* străin, situație în care persoana adoptată nu trecea sub puterea tatălui adoptiv, deși îi era îngăduit să îl moștenească³². Totodată, adoptatorul își crea urmași prin intermediul celui adoptat, iar adoptatul rămânea sub puterea tatălui său natural. Astfel, în situația unei emancipări, acesta își pierde dreptul la moștenire în familia adoptatoare, dar îl păstra în familia de origine³³.

○ 1.3.4. Condițiile de fond ale adopțiunii

În ceea ce îl privește pe adoptator, acesta trebuia să fie cetățean roman și să aibă calitatea de *pater familias*. De asemenea, puteau adopta atât patricienii, cât și plebeii.

Împăratul Iustinian a impus condiția ca adoptatorul să fie mai în vârstă cu cel puțin 18 ani decât adoptatul (prag al deplinei pubertăți), întrucât adopția trebuia să imite natura (*adoptio naturam imitatur*) și, drept urmare, ar fi fost nepotrivit ca fiul să fie mai în vârstă decât tatăl lui³⁴. Din același motiv, puteau adopta numai persoanele capabile de procreare, cu excepția celor care nu aveau această capacitate din motive necunoscute. În schimb, nu puteau adopta persoanele castrate³⁵.

De regulă, femeile nu puteau adopta, neavând calitatea de *pater familias*. Cu toate acestea, spre sfârșitul epocii postclasice, a fost permisă adopția de către femei, cu condiția să fie căsătorite³⁶ și, anterior, să fi avut copii pe care i-au pierdut.

Pentru încuviințarea adopției, adoptatul trebuia să fie copil legitim. În schimb, copilul rezultat dintr-o relație de concubinaj nu putea fi adoptat de către tatăl său³⁷.

---

³² *Ibidem*.

³³ A se vedea: R. Gidro, O. Mișuțiu, *op. cit.*, p. 89; V. Hanga, M.D. Bocșan, *op. cit.*, p. 145.

³⁴ A se vedea A.T. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 19; D. Oancea, *op. cit.*, p. 169.

³⁵ A se vedea: V.M. Antonescu, *op. cit.*, p. 15; V. Hanga, *Instituțiile lui Iustinian. Text latin și traducere în limba română, cu note și studiu introductiv*, cit. supra, p. 34.

³⁶ A se vedea A.T. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 20.

³⁷ A se vedea V.M. Antonescu, *op. cit.*, p. 15.